

ZPRÁVY

SPOLEČNOST
FRANTIŠKA BÍLKA

březen 1994

Výbor Společnosti Františka Bílka se rozhodl vydávat pro své členy informativní zpravodaj. Představujeme si, že by vycházel dvakrát v roce a přinášel kromě zpráv o činnosti Společnosti a o připravovaných akcích drobné příspěvky k umělcovu životu a dílu. Čtenáře budeme informovat také o výstavách a literatuře vztahující se k Bílkovi a k umělcům, kteří mu byli blízcí.

Zároveň se obracíme na členy Společnosti s prosbou o aktivní spolupráci. Uvítali bychom Vaše příspěvky do zpravodaje, připomínky k programu Společnosti, k její činnosti i náměty k další práci. Zvláště vděční budeme pamětníkům za jejich vzpomínky na sochaře a jeho rodinu.

O společnosti Františka Bílka

Přibyslav Šimice

Přípravný výbor Společnosti Františka Bílka se poprvé sešel v lednu 1990 a úředně byla Společnost zaregistrována 7.3.1991. Programem Společnosti je především seznamovat veřejnost u nás i v zahraničí s Bílkovou tvorbou a jejím duchovním odkazem pořádáním výstav, přednášek, zájezdů za Bílkovým dílem a jiných kulturních akcí a napomáhat odbornému studiu umělcova života a díla. Toto vše ve spolupráci s NG, GHMP a dalšími kulturními institucemi.

První kulturní akcí, na níž se podílel ještě přípravný výbor, byl večer "František Bílek a jeho svět" pořádaný 30.5.1990 Lyrou Pragensis v Divadle hudby. Druhý Bílkovský večer byl uspořádán opět ve spolupráci s Lyrou Pragensis v Lobkovickém paláci na téma "Stavba budoucího chrámu v nás", a to u příležitosti 20.výročí úmrtí dcery Františka Bílka, paní Bertý Mildové-Bílkové. Oba večery byly vždy na podzim reprizovány.

Jako svoji první samostatnou akci uspořádala Společnost zájezd do Chýnova a Tábora, dne 12.10.1991, u příležitosti 50.výročí Bílkova úmrtí. V Chýnově se konala vzpomínková slavnost v kulturním domě, na níž přijela i delegace Společnosti O. Březiny z Jaroměřic. Po krátké vzpomínce a položení kytice k Mistrovu hrobu, jsme odjeli do Tábora, kde jsme si prohlédli kromě Husova pomníku i Bílkovy reliéfy na Masarykově domově. Výklad podal Dr. Miřejovský, který také hovořil o vztahu Františka Bílka a Bohumila Součka. Při zpáteční cestě jsme se zastavili na Zbraslavi, kde jsme si v galerii prohlédli tamní expozici díla Františka Bílka a na místním hřbitově jeho Golgotu.

Rok 1992 byl rokem 120. výročí narození Františka Bílka. Na jaře t.r. jsme uspořádali pro členy Společnosti soubor čtyř přednášek a někteří naši členové publikovali při této příležitosti své příspěvky v různých časopisech. V době od 20.10. do 8.11.1992 jsme uspořádali, ve spolupráci s NG, v budově Čs. spořitelny v Rytířské ulici, výstavu grafiky Mistra Bílka. Dr. Miřejovský vypůjčil další exponáty z muzea v Táboře. Spořitelna, jako hlavní sponzor, dala zdarma k dispozici výstavní prostory a přispěla i finančně. Dalšími sponzory byla stavební Společnost K+F a reklamní Společnost DAVA, díky jimž jsme mohli uhradit tisk plakátů, katalogů a pozvánek. V předvečer výročí umělceva narození se konal v Lobkovickém paláci večer, opět na téma "Stavba budoucího chrámu v nás", ve spolupráci s Lyrou Pragensis.

Spolu s muzeem v Táboře jsme uspořádali 7.11.1992 konferenci o životě a díle Františka Bílka a pietní slavnost u jeho hrobu v Chýnově jsme zakončili položením kytice. O den později, v relaci "A léta běží, vážení" vysílal Čs. rozhlas pořad, v němž hovořili členové Společnosti a ze staré nahrávky zazněl hlas Františka Bílka a jeho dcery Berty.

Jako poslední akci Bílkova roku uspořádala Čs. akademie věd, z iniciativy členky Společnosti paní Marie Hakenové, večer, nazvaný "Pocta Františku Bílkovi", za účasti členů Společnosti.

Lyra Pragensis připravuje vydání Bílkovy meditace "Stavba budoucího chrámu v nás" v provedení kolibřík. Chybí však finanční prostředky, a tak hledáme sponzory.

Na jaře t.r., na pozvání vídeňských Čechů, přednášely v České besedě ve Vídni o životě a díle Františka Bílka členky naší Společnosti Dr. Mrázová a Dr. Pavlíková.

Členka naší Společnosti MUDr. Eva Buchmannová získala svojí disertační prací o Františku Bílkovi další doktorát na universitě v Salzburgu. Tato práce je výsledkem velké pečlivosti, svědomitosti a hlavně lásky k dílu Františka Bílka. To nejpodstatnější je, že je zde vyzdvihnuta duchovní podstata díla a inspirace vyššího světa v životě Bílkově.

Začátkem r. 1993 iniciovala Společnost uspořádání souborné výstavy díla Františka Bílka v galerii Mánes. Tento podnět byl příznivě přijat. Výstava by se měla konat v r. 1995. Galerie Mánes odeslala koncem ledna 1993 dopisy NG a GHMP. NG odpověděla příznivě. GHMP odpověděla až po urgencích MK ČR, a to záporně.

Dozvěděli jsme se, že Dr. Muhler z USA navrhuje vytvoření meditativních zahrad i u nás. Společnost má v úmyslu iniciovat vytvoření takovéto zahrady, v níž by měly být umístěny především plastiky Františka Bílka. Otevření těchto

zahrad by mělo být v r. 2000 u příležitosti výročí narození Kristova.

Při nahlédnutí do knihy návštěv v pražském Bílkově ateliéru vidíme, jak velké pozornosti a obdivu se těší jeho dílo u početných zahraničních návštěvníků. Potvrzuje to náš názor o nutnosti propagace Mistrova díla v zahraničí, což je v současné době nad naše možnosti. Je třeba pomoci objevit světu Bílkovu duchovní hloubku, protože stále platí ono: "Kdykoliv jsme zvítězili, bylo to vždy více silou ducha, než mocí fyzickou". Smyslem a cílem života Františka Bílka bylo hledání Pravdy: Jeho dílo je dílem zasvěcence, který tuto Pravdu také našel a učinil přístupnou všem těm, kteří ji upřímně hledají tak, jako on, "To největší v umění se mlčí ..." říká Bílek.

Velikost a duchovní podstatu díla Františka Bílka bychom chtěli přiblížit především mladým lidem, kteří je neznají, protože právě jim platí umělcova myšlenka: "nechat snít mládež svého mládí sen".

Duchovní a mravní hodnoty, obsažené v Bílkově díle by tak měly přispět nejen k uchování našeho kulturního dědictví, ale i k mravní a duchovní obrodě našeho národa. To je přáním a cílem činnosti naší Společnosti.

Významnou prací Mistrovou je "Zloba času a naše věno". Na této veliké plastice je znázorněn Kristus jako Sfinga a podtext je tento: "Stojí u velikých vod stará, výstražná socha jménem Pravda, jež vlivem času omývána a ničena. Ničena vzduchem, vodou a ohněm. Co hrom otřásala jí a do ní bíla věda všeobecná, nevěrou svojí v její nadpřirozenost. Co voda rozbouřená - umění svým přirozeným zobrazováním nadpřirozené Pravdy, smývalo a podryvalo ji. a Věda náboženská, pálením snaživců, již pro hlubé - její poznání i život nasazovali, ničila i Pravdu samu. A tak trosky zdědili jsme, co bude ale naším věnem?". A toto je otázka i pro nás, co my předáme příštím generacím. Je třeba se zamyslet nad životem a jeho smyslem. Člověk se tu přece nenarodil proto, aby tu prožil pár roků života a zemřel. Je třeba, abychom se naučili žít v lásce a úctě jeden ke druhému a v uvědomění si své jednoty s veškerenstvem, co do podstaty svého bytí.

Několik myšlenek z Bílkovy meditace "Stavba budoucího chrámu v nás" závěrem:

...Budu Vám hovořiti věci, které jsou ve Vás, kdyby nebyly ve Vás, já bych věci těch ve Vás zázračně slovem svým nezbudil.

...Pravda se nedává, buďto ji člověk sám v sobě nalézá nebo ji nenalézá vůbec.

...Nejvyšší jest umění, o němž psáno jest jako o spasi-
telném, umění duchovní, ...

Jaroměřické oslavy 125. výročí narození Otokara Březiny

Marie Pavlíková

Společnost Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou oslavila 11. září t. r. památku 125. výročí Březinova narození. Součástí oslav bylo otevření obnoveného muzea O. Březiny v domě, v němž básník v Jaroměřicích v posledních letech žil a 25. března 1929 zemřel. Dům, označený bronzovou pamětní deskou a básníkovým portrétem (dílem F. Bílka), byl v havarijním stavu. V letech 1990 - 1993 byl se značnými finančními náklady a s velkou obětavostí doslova zachráněn před spadnutím: stavbu bylo nutno zpevnit a staticky zajistit, než bylo možno přistoupit k její rekonstrukci.

Slavnosti předcházela v podvečer 10. září beseda v přístavbě základní školy, na níž Březina učil a již byl v září 1990 slavnostně vrácen název, který kdysi měla: Základní škola O. Březiny. Při besedě byl promítnut krátký film o Otokaru Březinovi, který byl natočen podle scénáře absolventky divadelní fakulty v Olomouci Štěpánky Šabacké. Po skončení besedy jsme si prohlédli výstavku, věnovanou nejen letošnímu Březinovu výročí, ale také výročí několika osobností Březinovi blízkých: sochaře a grafika Josefa Kapinuse, odborného učitele v Jaroměřicích a po určitý čas žáka Bílkova, od jehož úmrtí uplynulo v únoru pětadvacet let, Jakuba Demla, narozeného před sto patnácti roky, a Josefa Floriána, od jehož narození uplynulo v únoru sto dvacet let. Z Kapinussy umělecké pozůstalosti získala jaroměřická škola darem sochařovy rodiny Březinovu bustu.

Vlastní oslavy začaly v sobotu dopoledne vzpomínkou u básníkovy hrobu, který zdobí Bílkovo sousoší Tvůrce a jeho sestra bolest a rozevřená kniha s datem básníkovy narození a úmrtí, rovněž Bílkovo dílo. Při pietní slavnosti promluvil o Březinovi doc. Jiří Bednář z jihočeské university v Českých Budějovicích a zpíval smíšený chrámový sbor, řízený ředitelem školy panem Ladislavem Šabackým. Početné shromáždění se pak odebralo k Březinovu domu, kde po projevech oficiálních hostů předal starosta města Jaroměřic pan Jaroslav Kuba dům do bezplatného užívání Společnosti Otokara Březiny.

Měli jsme potom možnost prohlédnout si rekonstruovaný dům s obnoveným Březinovým muzeem, umístěným v někdejší básníkově bytě v prvním poschodí. Tři místnosti s přístěnkem a pavláčkou, prostě vybílené, jako bývaly za básníkovy života. Instalované původní zařízení dojíhá svou jednoduchostí, svou chudobou. V přístěnků stojan s modrým umyvadlem a dřábem, v prvním pokoji skříňka s několika šálky na čaj, v další místnosti stůl, u něhož básník sedával a rozprávěl se svými hosty, pak pracovna, ale současně i ložnice, v ní psací stůl s kalamárem a s brejličkami, křeslo, které při jedné ze svých návštěv přivezl Březinovi darem Karel Čapek, v rohu prosté lože, které bylo i Březinovým lůžkem úmrtním. Nad ním

barvotisk - obraz Nejsvětější Trojice (památka na otcovský dům) a v rámečku podobizna básníkovy matky. Ve skříních, upravených z polic, v nichž míval knihovnu, své jediné bohatství, je vystavena březinovská literatura a bohatá dokumentace. Překvapuje, kolik památek ze skromného básníkovy soukromí se podařilo přes nepřízeň času Jaroměřickým zachránit, kolik knih a dokumentů shromáždit. V muzeu jsou i některé Březinovy rukopisy a dopisy, velká část jeho písemné pozůstalosti je však uložena v Literárním archívu Památníku národního písemnictví v Praze. Vlastní Březinova knihovna zde však není a nebude: ta byla podle Březinovy poslední vůle rozdělena mezi univerzitní knihovnu v Brně a knihovnu reálného gymnázia v Moravských Budějovicích. Na stěnách všech místností i ve vitrínách jsou Bílkovy obrazy, grafika, reliéfy. V přízemí domu je umístěna knihovna, archív a pracovna pro badatele.

Odpoledne se v přístavbě školy konala výroční schůze Společnosti Otokara Březiny, při níž jsem měla příležitost pozdravit přítomné jménem Společnosti Františka Bílka.

Setkání vyvrcholilo slavnostním večerem v Sále předků jaroměřického zámku, v němž účastníci vyslechli pásmo z Březinových veršů a vybraných míst z jeho listů. Účinkovala paní Gabriela Vránová a její syn Ondřej Kepka, zpíval smíšený sbor třebíčských učitelů a zahrál komorní orchestr umělecké školy.

O týden později, v neděli 19. září, vzpomněli Jaroměřičtí památky O. Březiny slavnostní mší svatou, kterou za básníka a jeho přítele koncebrovali břevnovský arciopat Anastáz Opasek a želivský opat Vít Tajovský. Nedělní bohoslužbě předcházela v sobotu 18. září večer beseda s panem arciopatem, která se konala na jaroměřické faře.

Poněvadž nebylo možno z technických důvodů uskutečnit ohlášený zájezd Společnosti Františka Bílka na březinovské slavnosti do Jaroměřic, slibujeme svým členům a jejich přátelům, že se k myšlence zájezdu vrátíme na jaře nebo na podzim v tomto roce. Měl by to být dvoudenní zájezd, nazvaný "Po stopách F. Bílka krajem O. Březiny", při němž bychom navštívili Jaroměřice, Novou Říši a několik dalších míst, vážících se k Bílkovi a jeho dílu.

Proslov přednesený M. Pavlíkovou jménem Společnosti Františka Bílka v Jařoměřicích 11. září 1993

Vážení a milí přátelé,

Obvykle vás na těchto výročních zářijových setkáních přicházím pozdravit jménem Společnosti Františka Bílka a informovat vás o její činnosti. Tentokrát však přicházím, abych vám jejím jménem blahopřála k dnešnímu dni, v němž dopolední slavností vyvrcholilo vaše obětavé úsilí o znovu-vybudování památníku Otokara Březiny. Abych vám blahopřála a neméně upřímně poděkovala. Děkuji za dílo, zasvěcené památce básníkově, a děkuji vám za ně také proto, že tento památník je - bez jakékoli naší zásluhy - také muzeem Bílkovým. František Bílek je v něm přítomen svým výtvarným dílem, svými grafickými listy. Březina na nás shlíží z Bílkových portrétů a celé prostředí muzea je naplněno Bílkovou přítomností, tak jako je Březina přítomen v Bílkově díle.

Bílek byl by se jistě stal při svém výrazném výtvarném talentu vynikajícím umělcem, i kdyby se nebyl potkal na počátku své umělecké cesty s Juliem Zeyerem a na konci Zeyerovy životní pouti s Otokarem Březinou. Ale tím, čím se stal, stal se tímto dvojím osudovým setkáním. Bílek byl Březinovým soupeřem, jeho spřízněnou duší. "Tehdy jména Bílek a Březina byla u nás obvykle vyslovována pospolu jako jména dvou duchovních i uměleckých bratrů", napsal v knize Dopisy a výroky Otokara Březiny Emanuel Chalupný, když vzpomínal na postavení obou umělců v české společnosti na počátku našeho století.

Na Bílkově cestě je řada děl inspirovaných Březinovou myšlenkou, dávajících výtvarnou podobu básníkovu slovu: od kartónu k jeho básnické sbírce Ruce z roku 1901, přes Slepce, Duchovní setkání, cyklus Budoucí dobyvatelé, přečetné grafické listy, až po básníkovy portréty, Bílkův pomník na Březinově hrobě a po pamětní desku na domě v Jařoměřicích. Pomníkem úcty, obdivu a přátelství jsou i přednášky, v nichž se Bílek snažil přiblížit posluchačům Březinovo vidění světa, života a věčnosti, z druhé, z Březinovy strany pak básníkův úvod k Bílkovu Otčenáši nebo málo známé úvodní slovo do katalogu Bílkovy putovní výstavy z roku 1926, a také korespondence, která vyplňuje dlouhé časové údobí od roku 1900 až do konce básníkovy života.

Věřím v pravdivost krásné Březinovy myšlenky: "Přes všechny dálky času a prostoru touží po sobě bratři jednoho duchového rodu. Každá odpověď, již vytušili z mlčení země, každá záhada, která jim zůstala nemá, každý sen, k němuž se hrozí přiznati, je sbližuje. Jakoby vykonávali rozkazy, udělené jim v hypnotickém spánku v jiném životě, jdou k sobě cestami všech jar, tichem všech nocí. Narodili se ve stejnou hodinu ve věčnosti." Tato slova napsal Březina v eseji Věčná

touha v roce 1903. A o čtyři roky později, 14 března 1907, píše Bílkovi: "Ti, kteří k sobě patří, jdou vedle sebe v mlčenlivých hlubinách života v nepřetržitém rozhovoru, třeba města a řeky a horstva ležela mezi nimi a jiné hvězdy ukazovaly každému přibližování se rána."

Blahopřeji vám všem a děkuji za vykonané dílo jménem Společnosti Františka Bílka.

Děkuji vám však také jménem těch, jimž bylo Březinovo slovo posilou, povzbuzením a světlou nadějí v přetěžkých letech osobní nesvobody. Mám právo, snad i povinnost, poděkovat za ně, za ty, kdo žijí, i za ty, kteří zemřeli.

Děkuji vám dále jménem malého společenství, které je zde dnes rovněž zastoupeno. Březinovo dílo jako duchovní a mravní životní inspiraci mu přibližoval před více než čtyřiceti roky můj muž, jemuž nebylo dopřáno dožít se tohoto dne.

Přijměte konečně také můj osobní dík, a přijměte i poslání: Nechtě přispívá tento památník nejen k uchování a rozmnožení Březinovy památky, ale prostřednictvím jeho odkazu k duchovní a mravní obrodě celé naší společnosti a plní poslání, které dal práci své a práci těch, kteří s ním byli jednoho duchovního rodu, sám básník ve svém posledním listě Bílkovi, když napsal: "Neboť konečně nejvyšší smysl naší práce jest, aby přibývalo lásky na této zemi a tím stále mocněji zjevovala se lidem krása díla božího."

Výročí úmrtí Zdenky Braunerové

V květnu uplyne 60 let od smrti malířky a grafičky Zdenky Braunerové (narozena 9.4.1858 v Praze, zemřela 23.5.1934 v Praze).

Braunerová, dcera významného českého politika JUDr. Frant. Aug. Braunera, přítelkyně umělců A. Chittussiho, J. Zeyera, V. Mrštíka, P. Claudela, E. Bourgese, M. Martena, zasáhla významně do Bílkova života. Byla mu průvodkyní a ochránkyní za jeho pařížského pobytu, později jej uvedla k Juliu Zeyerovi. Napsala úvod k prvnímu Bílkovu albu, vydanému v roce 1897 pod názvem Práce moje - to Modlitby neumělé, čisté však a kající, a o tři léta později, v roce 1900, otiskla závažnou studii o Bílkovi a jeho díle ve Volných směrech. Byla jedním z prvních, kdo poznal a ocenil Bílkův výtvarný talent a upozornila již ve své první studii na Bílkovu duchovní spřízněnost s anglickým malířem a mystikem Williamem Blackem (1757 - 1827).

Historii přátelského vztahu mezi Braunerovou a Bílkem dokládá Zeyerova korespondence s Bílkem z let 1896 - 1901 (Básník a sochař. Uspořádal a poznámkami doprovodil J. R. Marek, Praha 1948) a vzájemná korespondence Zdenky Braunerové se Zeyerem (Přátelství básníka a malířky. Vydal Vl. Hellmuth-Brauner, Praha 1941).

Ve Středočeském muzeu v Roztokách, místě, kde Braunerová žila, je věnována jejímu životu a dílu stálá expozice. Do Roztok situoval spisovatel František Kožík děj dvoudílného románu o Z. Braunerové, Na křídlech větrného mlýna (Praha 1977) a Neklidné babí léto (Praha 1979).

M.P.

Drobné zprávy

Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy připravuje novou expozici o životě a díle Zdenky Braunerové. Vernisáž je ohlášena na 22. května (Den muzeí). K výstavě bude vydán nový katalog.

Brněnské nakladatelství, které si dalo název Zvláštní vydání, vydalo v minulém roce tři sešitky Bílkových litografií a dřevorytů: Jak mi dřeva povídala, Tomáše ze Štítného dokonane kněh šesterých a Chvála svatě lásky. V Praze jsou k dostání v knihkupectví Zvon v Jindřišské ulici.

U příležitosti obnovení knihkupectví O. Březiny v Praze a muzea v Jaroměřicích nad Rokytnou vydala společnost REGULUS ve spolupráci s nakladatelstvím AZ SERVIS sbírky básní O. Březiny Tajemné dalky a Svítání na západě. Kniha vyšla v krásné úpravě v nákladu 5000 číslovaných výtisků. V Praze ji lze zakoupit v knihkupectví Fišer v Kaprově ulici.

Společnost Františka Bílka se stala kolektivním členem Svatoboru. Krátkou informaci o jeho historii a současné činnosti přineseme v příštím čísle Zpráv. Členy naší Společnosti budeme informovat o chystaných akcích Svatoboru - přednáškách a slavnostních setkáních u příležitosti výročí významných osobností. Snahou výboru Svatoboru je pořádat tato shromáždění v reprezentativních pražských prostorách (Staroměstská radnice, Betlémská kaple a pod.). Obnovuje se také tradice výletů a vycházek:

sobota 23. dubna na Říp (cca 10 km),

čtvrtek 19. května do Průhonického parku.

Připravují se vycházky: Lipany a Kouřim (28. května), butovické hradiště a Prokopské údolí (červen), Poděbrady a Libice (září), bělohorské bojiště (listopad).

Na čtvrtek 28. dubna připravuje Svatobor vycházku na Vyšehradský hřbitov s prohlídkou Slavína.

Informace o akcích Svatoboru na kontaktní adrese Společnosti F. Bílka.

Připravované akce Společnosti Františka Bílka:

Na sobotu 21. května 1994 plánujeme výlet do Ronova nad Doubravou a Kolína.

V Ronově si prohlédneme Galerii Antonína Chittussiho, umístěnou v domě, který ve 30. letech navrhl František Bílek pro MUDr. Jaromíra Nečase. Od letošního roku je objekt zapsán v soupisu státem chráněných památek. V expozici jsou kromě 30 děl A. Chittussiho obrazy malířů A. Slavíčka, F. Kavána, B. Dvořáka, O. Lebedy, O. Blažička a J. Průchy, všechny zapůjčené z depozitáře Národní galerie.

V Kolíně se zastavíme u monumentální sochy Jana Husa od F. Bílka a plánujeme prohlídku chrámu sv. Bartoloměje s Bílkovou křížovou cestou. Výlet se uskuteční v případě, bude-li dostatečný počet zájemců. Předpokládaná cena 120 Kč.

Přihlášky na kontaktní adrese do 12. dubna.

Dovolujeme si přiložit složenku k zaplacení členského příspěvku na rok 1994. Minimální členský příspěvek činí 50 Kč, pro důchodce a studenty 25 Kč. Za dobrovolné zvýšení budeme vděční.

Na závěr k Vám máme prosbu:

Pokud Vám nějaké okolnosti znemožňují pokračovat v členství ve Společnosti Františka Bílka, sdělte to laskavě na kontaktní adresu. To platí i v případě upřesnění nebo změny adresy.

Kontaktní adresa:

Iva Musilová
Banskobystrická 3
160 00 Praha 6

telefon: 3429151